

BATAN ADAM AHMET ATEŞ

hayalci hücre: #77 ateş kitaplığı #4 | batan ada | ahmet ateş ©2025 hayalci hücre
| bu kitabın türkçe yayın hakları ahmet ateş ve hayalci hücre yayın'a aittir. |
yayına hazırlayan: alışan şahin | kapak tasarımı-dizgi: nail düNDAR | baskı-cilt:
repar tasarım matbaa, yenibosna merkez mh. cemal ulusoy cd. no: 43
bahçelievler/istanbul (sertifika no: 40675) | 1. baskı 2025 / istanbul | isbn no:
978-625-6597-74-7 | sertifika no: 73832 | hayalci hücre yayın lema yayıncılık
basım dağıtım kırtasiye ticaret limited şirketi sinanoba mahallesi aktay caddesi
A3-27 blok no: 6a iç kapı no: 6 büyükçekmece / istanbul |
<https://hayalcihucure.com>

ahmet ateş

Okumayazmayı Afşarlı Haydar Tufan Dede'den kaptı (1957). Faşist ordu yönetimine karşı (1980) köylerde, kasabalarda, kentlerde sözlü gazete dağıtıcılığı yaptı (Eylül 1980-Mart 1981). Lübnan'da Demokratik Halk Cephesi'nde iş buldu. İsrail işgaline karşı direnişe katıldı (Haziran 1982). Suriye, Yunanistan, Almanya'da sürgünde yaşadı (1985-1992).

Yarına Doğru (1982), Gökyüzü (1986), Broy (1987), Kiraz (1993), Mavi (2003), Öykü-Şiir (2004) dergilerinde öykü, şiir, eleştiri yazıları yazdı. Sulucakarahöyük (2005-2012 Hacıbektaş) gazetesine haber, söyleşi, deneme, makale, eleştiri yazıları verdi. *İsla Negra Yolcusu* (roman 1993), *Yol Üzerine Düşünceler* (inceleme 2014) adlı yayınlanmış iki çalışması bulunuyor. Türkmenler ve Alevilik üzerine çalışıyor.

Zaten hiç bilmediğimiz veya pek bilmediğimiz şeylerden başka ne yazabiliriz ki? Ancak bu noktada diyecek bir şeyimiz olduğunu düşünebiliriz.
(G. Deleuze, Fark ve Tekrar, s. 18)

Bizans devlet mezhebinin (ortodoksluk) manastır yerleşkeleri, uyruklarının sürgün, gözetim altında tutulma ve tutukluluk yeri. Dışından bakınca büyük ya da küçük bir kara ya da yerleşim olmasıyla bağı olmayan gizem içinde yüzen, içindeyken oraya ayak basan herkese gizemli görünen takımadalar. Persin Arabın düş yerleşkeleri, Ortadoğu'nun bu dünyaya bolluk bereket, yedi iklimden gelen alsatçılara pazarlarıyla çarşılarıyla düşsel mallar ve kazançlar simgesi olmuş kentinin burnu dibinde uzanan, ona çok yakın hem de çok uzakta kalan adalar. Bizans yıllıklarının, tarihlerinin birkaçında, ikinci bin yılın başlarında (1010) kente çok yakın olan birisinin (Vordonisi, Maltepe, Küçükalyalı açıkları) bir deprem sonrası –belki de bin yıllarda bin deprem sonrası- sular altında kaldığı söylentisinin (rivayetinin) yer aldığı takımadalar. Batının Prens Adaları. Türkçe yazının güzel anlatılarından birinde (Bilge Karasu, Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı, 1970) öykünün yöneldiği ve geçtiği yerleşimin yer aldığı adalar...

Ne denli uzun tümcelerle betimlense, anlatılmaya uğraşılsa bile söylenenlerin, anlatılanların söylenmeyenler yanında güdük kalacağı, oralarda yaşayanların çoğunluğunu varlıkların oluşturduğu adalar. Kiliseleri, camileri, cemevi ve havrasıyla her biri küçücük bir tepenin Doğu yamacına kurulmuş, sonraları da Kuzeye Güneye yayılmış adalar. Rumları, Ermenileri, Süryanileri, Kürtleri, Türkü Türkmeniyle dolarken birbirlerine

pek dokunmayan topluluklar ve insanların yalıtılmış yaşam alanı şimdilerin Adalar'ı.

İşte ben adalara sırtçantamla uzun yıllardan beri gele gide, onların birinde yaşayan birkaç insanlık küçük bir topluluğun çekiciliğiyle yanlarına yerleşmişim. Bir sığınan, bir sığınak, bir sığınılan küme. Bir barınak bulmanın sevinci. Beni oraya çeken adanın dışsal, saymaca, giz dolu güzellikleri değildi. İçimde canlı bir kümenin, öbeğin, küçük bir topluluğun adadaki zorunlu ve istençle örülmüş ortaklaşmacı, dayanışmacı, paylaşımcı, kaynaşık ve yaratıcı bir yaşamı kurabilme sığasını, gizli gücünü, gücüllüğünü –virtuelliğini-, yeteneğini barındırdığı düşüydü. Bu düşü yıllar önce İhlara koyaklarında bir uçtan bir uca yaptığım sıcak bir yaz gününün sonunda görmeye başlamıştım. Roma devletinin yasaklarına, can alıcı ödeklerine karşın, bunlara hiç aldırma- dan ilk Hristiyanlar kocaman bir gizlilik içinde inandıkları yaşamı o koyaklarda, yeraltı yerleşimlerinde yan yana küçük topluluklar kurarak gerçekleştirmişlerdi.

İşte demem bu ki yanlarına sığındığım o topluluk Kızılkum çölünde yaşasaydı ben severek ve sevinerek o çöle yerleşirdim. Ya da Şili'nin Güney ucunda bulunan Patagonya'ya, Ateş Toprakları'na... Bu yüzden “adanın dışsal, saymaca güzellikleri” derken içimdeki düşsellikleri, imgeleri belirginleştirmek, açığa dökmek için o söylemi ya da sözceyi kurdum. Yıllardır yaşamı anlamaya; okuyarak, yazarak, düşünerek, imgeleyerek, bakarak yaşadıklarımı anlamaya çabalıyordum. O düşselleştirdiğim, imgeselleştirdiğim öbekte yazanlar, çevirenler, söyleyen çalan, yayıncılık yapanlar ve onların arada sırada adaya uğrayan konukları vardı. Orada onlarla yaşamayı denemeliydim. Bunu istiyordum. Bunun bir yolunu bulmalıyım. Hem bir yerde yaşamak isteyen, en önde ya da bunu çok isteyen biri bunu kolayca

gerçekleştiremez miydi? Yitik kazanç terazisi bulunmayan az mı insan vardı bir yerlerde yaşayan? Gerçekleştirirdi, gerçekleştirebilirdim, gerçekleşene katılabılırdim. Madem oradaki dört kişilik kalabalık bunu istiyordu, ben de edilgin duyguların yardımıyla da eyleyebilirdim bu göçü, hem de nasıl! Çünkü geldiği yerdeki elde var bir olan yaşam olanaklarını bir çantaya koyup istediği yere konabilirdi kişi. Bunu eski dönemlerden beri dünyanın bütün göçebeleri, göçmenleri, yersiz yurtsuz barbarları yapıyordu. Hem de onca yasağa, güçlüğe, yaşam yitirme olasılığına hiç aldırmadan. Hem de çantalarına koyacakları pek bir şeyleri olmadan. Bunu yapabilirim eğer, bir yandan da ada yaşamı üzerine yazılmış olumsuz denilebilecek bütünün bazı parçalarını geçersiz kılabilirdim: Bu da az şey değildi bana. Yazıydı alt tarafı, önemsizdi. Yaşamı kurulduğu sınırları önbenimseme olarak alıp oraya yeni bir düş, düşünce, eylem koymak istemeyenlerin sınırları içi saptamalarıydı. H. Michaux bile adayı, takımadaları ve onların üzerinde barındırdıkları, yalnızca öyle olmasına izin verdikleri sınırlandırılmış katı bir yaşamdan parçalar yazıyordu:

“Takımada dolu düz bir ülke olmasına rağmen, üstünde başka hiçbir şey yok dersiniz. Ne insanların ne bitkilerin ne de evlerin temeli ve genişliği var gibi gözükür. Kapalı ve gururlu bir ada zihniyeti.”
(Asya’da Bir Barbar: s.149)

Kuşlar, balıklar, kurtlar, tilkiler, tüm canlılar gibi. Ya ayakta kalınır, ya göçülür ya da yok olunurdu sonunda. Sonu sonucu düşünmemeliydi kişi, topluluk. O bilinmeyenlerin, öngörülemeyenlerin, tasarlanılamayanların, imgelenemeyenlerin yollarında arayan bir bakışla dolaşabildikçe ortaya çıkacak olan bir durumdu konak, yurtlanma, son göçten bir önceki göç. Son ancak durağan

ve dural bir kurgusal uzamın, durumun parçası olabilir-
di. Yollar ise başsız kıcsız her yöne yönelen, dönen
kırılan, çevrilen akışkan bengi dönüşlerle yaşamla
kaynaşma çizgileriydi. Evet, yol andan ana, konup gö-
çerek yaşanan bir yurttu, eğer yaşanan her yer yurtsa
kişi ya da kişilere.

Yaşamın bu ortasında oraya yerleşerek yaşama niye-
tim, o topluluğu genişleyen, daralan, ama her koşulda
süren bir ilişkiler yumağıyla sarmaktı. Bu kuşatılmış
yaşamın içinde, o kıyıda olabildiğince ortak bir yaşam
örülebilirdi. Çünkü ada koşulları insana, insan öbekle-
rine kendilerine yetmeleri gerektiğini gösteriyordu. Çok
şeye gerektiği, istenildiği ya da iç çekildiği günde ulaşı-
lamıyordu. Ona kısa sürede ulaşmak elbette yeterli pa-
ranın olması durumunda kentte olanak içindeydi. Ada-
da iç çekilen bir şeye ulaşmak için gemi kalkışları, ken-
te varış, kentin nesne, hizmet, mal sunulan pazarlarına,
alışveriş yerlerine ulaşma ve dönüşün zorluklarının, son
geminin kalkış saati gibi zorunlu uyulması gereken
sınırların her biri alttan alta o iç çekmeye, o isteğe, o
yönelmeye son veriyor ya da onları geçici bir istemeye,
ertelenebilir bir gereksinime dönüştürüyordu. Çoğunda
da amaaan, olmasa da olura çıkıyordu o istek. Bütün
bunlar, bunlara ek olarak benim yaşamadığım bilmedi-
ğim durumlar kişiyi kendi yerel ve ulaşılabilir ilişkile-
rine döndürüyordu. Yine bu kendine yetme yönlendir-
meleri, kendine yetmeye niyetlenmiş, bunun sevincini
duyan kişileri ilişkilerini sıklaştırmaya, çeşitlendirme-
ye, çoğaltmaya yöneltiyordu. Yalıtılmışlık, yoksunluk
insanları yaşam araçlarını ve olanaklarını çeşitlendir-
meye itiyordu. İçki kurmaya başlayanlardan, ortak film
izleme kümelerine, isteyenlerle sahilde spor yapma
kümelerine, serbest konuşma ve tartışma kümelerinin
kendiliğinden ya da kısa bir süre önceden örgütlenme-

sine, insanların bir yemeğe, bir bardak çaya, bir bardak (kadeh, ayak) içkiye dek gündeliğin ılık, dinlendirici, sevindirici etkinliklerine çağrılmasına, çağrılmalarına güdü ve koşul yaratıyordu.

Günler olanca sıkıntısı ve güçlüğüne karşın sevinç dolu geçiyordu bende, çevrelendiğim koşullarda. Üretiyor, yaratıyor, usuma düşen her şeyi konuşuyor, kendimce bakış, anlayış, kavrayış üretici bir tartışmanın içine içine dalabiliyordum. Bir zaman sonra anlaşıldı ki bir zamanlar önemsenmeyen soruncuklar, sorucuklar, engeller, gülerek aşılın sözceler, gülüp geçilen işler güçler, söylemler kimsenin kimseye bir şey açıklamadan bir kıyıya çekilmesini doğurmuştu. Beklenen, önceki insan öbeklerinde yaşanan ve sonraki her kümede de yaşanılması olası ve olanaklı olan... Ya da insanın dışındaki güçler tarafından var kılınan uyum dünyasında kafa tutulan yaşayışlar karşısında bitkin düşülmüş, yılmış, bıkılmıştı. Hiçbir şey yapmayanların daha çok yorulduğu doğrulandı mı böylece? Hiçbir şey yapmamak nasıl olası olabilir ki? Yaşanıyorsa her an çok şey yapılır; zorunda olunanların dışında saymakla sayılara sığdırılamayacak küçük, küçükten de küçük işler güçlerin yanında çoğu insanın kocaman bir etme olarak gördüğü ve gerçekten tanıklarını, duyanlarını, söylentilerini işitenlerini şaşırtan eylemeler.

Üçbeş kişinin içinde bulundukları duruma, anlağın kurgucu oyunculuğunda dondurulmuş oluşun bir anına, sonuç saymaların saymacacılığına, bir davranış, tavır, bir neden aramanın uygunluğu ya da ilgisi var mıydı hiç? İlle de rahatlatıcı bir açıklama, bir neden arayan ilgili uslarımızın, kavrama güçlerimizin, anlama yetilerimizin durmadan yiyecek bir şeyler arayan azgın köpeklerinin önüne yağlı bir kemik gibi şunu fırlatabiliriz: Bir kuşatma sonrası boyun eğdirilmiş, bir yaşayışa

zorlanmış, uyuma ve uysallığa özendirilmiş toplulukların direniş i bir dönemliktir. Sonra direniş in yorgunluğuyla egemenin, baskın yasa, yönetmelik ve yönergele rin, edinilen anlayışların, alışkanlıkların, bütün bir yaş ayış ı destekleyen koruyucu, tutucu geleneklerin yönlendirdiğ i düzenlemelerin insanlara sunduğ u hoşnutluklar ve her türden, her yerde bulunan egemen erkin yaş amın her alanında ördüğ ü düzene uyum göstermenin hoşlukları, hoşnutlukları, doymak bilmeyen tüketici bireye bir süreliğine doyum sağlayıcı nesneler, olanaklar, hizmet verici yollar sunacağ ı sanal, gölge, imgesel bile olamayan önesürümler, geleceğ e hiç bağlanmayan yalandan söz veriş ler, güvenceliymiş gibi görünen sanrılı, sonsuzmuş gibi söylenen ve gösterilen gerçek olmayan yinelemelerle yaş ayış karmaş aları... Umutlanmalar, beklemeler, daha iyinin ne olduğ unu anlamadan onun ardından koş malar, yararlıyı, kolayca ulaşı lacak olanakları, bunlara ulaşabilme olasılıklarını kovalamaları... Kimse kimseye “senin yüzünden” bile diyememiş ti, dememiş ti. Duygusuzlaş ma, algısızlaş ma, düşünme tutulması, değ erin önde kendi, ardında sevgili yararına kurulması, gölgeye görünüş e bir görüngüye dönüş me, su altında kalış .

Nazım Hikmet 1920’lerin baş ında Mavi Gözlü Dev şiirinde “... girdi zengin bir cücenin kolunda/ bahçesinde ebruli hanımeli aç an/ eve” diye yazmış tı, sevdiğ i kadının Nazım’ı terk etmesi üzerine. Benim sevgili düş daş larımın takılacakları varlıklı cüceleri bile yoktu. Kim bakardı ki düzenin kıyısında isterse büyük bir istenç le yaş ayana! Ne bulabilirdi ki düzen iç i değ erlerin kış kacında yaş ayana biri, kendi iç çekmelerinin, isteklerinin, beklentilerinin, kıskançlıklarının, hırslarının, çekememezliklerinin, yalandan ezginlik ve yitirmiş liklik görüntüsü arasında kıyıda kalmış , kıyıda kalmak zo-

runda görüntülü birilerinde? Hiçbiri sanal dünyalarda bol bol görünen, düzenin ilgili çarklarında bilinen, tanınan, imrenilen, bol paralı, herkesin giremediği yerlerde yiyip içen, düşen kalkan, para harcama sörfü yapan anlı şanlı kişi değildi. Bunu istediklerini biliyorum. Bunu yapamayacaklarını, beceremeyeceklerini ve bu yüzden böyle yaşayanları kıskandıklarını, onlara hayranlık beslediklerini, büyüttüklerini, var olan yaşama karşı çıkışlarının temel nedeninin öylesi olanaklarda bulamadıkları eşitlik eksikliği olduğunu... Kim bakardı ki bizim gibi yaşayanlara? Kendi olanaklarımız içinde bile kendimizi ezikleştiriyor, ezik görüyorduk. Düzenin hiçbir seçme sınavını kazanamamıştık. Artık o ölçütlerin bizde olmadığını bir iki denemede öğrendiğimizden seçicileri yok sayıyorduk. Hey gidi biz kökten dönüşümcüler! Bizim gibilerin bile bizi görünen bir şey olarak bile saymadığı, saydam bir nesneye bakar gibi bakışlarının delip geçerken hiç ilginçlik bulamadığı, yalnızca bakışlara ayırımına varmadan çarpan cisimsiz, sınırları belirsiz saydamsı kişilerdik.

İçimizden sorun çözmekte çok yetenekli ve kıvrak biri de ada bıkkınlığına bezginliğine çareyi kentte bir kırık bularak aşmaya çalıştı. Kent ona ve başka adalılara elbette yalnızca bir kırık bulma kapısı değildi. Durumun “n’apsın sevdi,” ya da “sevgi bu, karşısında boyun eğilmeli” diyerek kavranabileceğini, açıklanacağını sanmak ne kolaydı! Sevgi artık nasıl bir şeydi ki?

Her gidenden geride kalan, adadan ayrılanların kalanlar tarafından arada sırada beslenen ve durmadan değiştirilen anıları, yaşantıları vardı. Arada sırada diye yazılan, adada kalanların da bir sokak üstte ya da iki sokak çapraz altta bir evde yaşamasına karşın pek görüşemedikleri olgusuydu. Yalnızca iskele sokağında toplanmış birkaç alışveriş yerinde ya da oraya gidip gelir-

ken karşılaşılabiliyordu. Denk gelişlerin koşulsuzluğu, birden bireliği. Adaya yerleşmeci olarak ilk geldiğim günlerde karşılaştığım, yaşadığım örgütlü çağrılar, toplanma düzenlemeleri, her biri bir toy, bir anlatı, bir dinleme, şakalaşma, bilgilenme ve bilgilendirmeye dönüşen ortak sofralar kurulmuyordu artık. Bu tür bir araya gelişler yeni gelen biriki birle “iki ailelik” dışlamacı bir biçim almıştı. Bu iki ailemsilik toplaşmalara –çünkü bazı birler o kutsal çiftleşmeyi ya da başka bir deyişle çiftlenmeyi daha gerçekleştiremediğinden bir olarak kalıyordu- katılamadığım, katılmadığım için oradaki yeni yaşantıları kestiremiyorum bile. Adada bir çiftin dağıldığı için boşalttığı eve yerleşebilmek için olmadık dümeni çeviren ve sonunda denizi göbekten gören evi kiralamayı başaran bir tek, düzenlediği bir içkili “hoş geldim” toplaşmasına bir ilişkimin önersiyle olduğunu kestirdiğim bir telefon konuşmasında çağırdı beni. Belki ilişkili olan “ayıp olur!” demişti. Demek ayıp olanı bildiklerini, ortak bir anlam verdiklerini sanıyorlardı. Yeni gelen değişik aralıklarla benim kaldığım eve iki kez gelmişti. İki üç kez de yılbaşı toplaşmalarında ya da adaya sıkıntı bozacak bir gezintiye geldiğinde karşılaşmıştık. İlişkime, adaya onu çağıran ilişkime ondan bana arkadaş olamayacağını söyledim. Elbet ulaştırılmıştı ileti. Açıkladım neden böyle düşündüğümü: fırsatçıydı, kendi istemeleri için elde edene dek çok şey yapacak biriydi... birilerinin acıklı, kırık yaşayışlarının geçtiği bir evde nasıl gönül durgunluğuyla kalabilecekti. Adada başka ev yok muydu?.. Çağrılan yere git kuralını da ayaklarımın altına yolluk yapıp çağrıya uymadım. İçtikleri biraları orada olmayanın, olmayanların ilişkilerini değerlendirme çereziyle yudumlamış olduklarını sanıyorum. Yanılsa keşke benlik, yerlerde sürünse keşke ben cini... ama ne konuşacaklardı ki saatleri yutan otu-

ruşlarda? Büyük olasılıkla adalı yaşamın bir gereci olan bataryalı üçtekerleklilerle –gidenlerin bıraktıkları eski üçteker şimdi yeni gelenin bineği-di- iskeleye her seferinde içen başına bir şişe bira almaya gidip gelmiştir ya da inip çıkmıştır. (Sonraki günlerde özendirme değerlendirmelerinden birinde ilişkim dediğim ilişkisizliğim anlattı ki kırmızı şarap içmişler. “Gelseymişim iyi olurmuştu!” Her seferlik bira ya da ucuz bir buçuk litrelik inci gibi şaraplar almaya aşağıya, iskeleye inilip çıkılıyordu da bu yüzden “inip çıkmıştır” varsayımında bulunmuş olmalıyım.

Evlerde pek içki bulunduramıyorlardı. Çünkü eve getirilen içki hemen tüketiliyordu. Bulunduramıyorduk diyemedim çünkü ben en az birkaç şişe kırmızından beyaza şarap, bir büyük şişe rakı, votka, birkaç şişe bira bulunduruyordum. Hatta bir iki pazar saat dokuzda eve gelen bir çifte, bazen konuklarına içki sofrası kurduğumu biliyorum. Erken gelirlerdi, çünkü benim en geç saat altıya doğru kalktığımı bilirlerdi. Sonra çağrılma- dan gelinip gidilememeye başlandı. Sonra çağrılarda, okunmalarda ortaya konulan şeylerin, yani yenilen içilenlerin beş altı kişilik çekirdeğin yeni albtöüntülü ilişkinsiliğinde dedikoduları yapılırdı. Yok kahvaltıya çağırılmışlar da iki tost bir çayla geçirilmiş. Ağulu aş olsun içinize, diyecek bir okuyan olursa sevinirim şimdi bile!

Bu içki yolculukları topluluk katılanlarının tek bisikletli, ama bataryalı üçtekerli bisikletle yaptıkları bir beden alıştırması gibi görünüyordu. Benim üçtekerlim yoktu. Yoksulluktan değil, o dik çıkış ve inişlerin verdiği korkudan, çekinmeden, ürküdüdü. Bir de yürümek, yürümek zorunda kalmak, her şeyde kolaylık arayışını bir türlü özümleyememektendi. Yürürdüm her yere. Günde iki üç kez iskeleye iner çıkardım, Bazı

günler Batı'daki kıyıya, ormanın içinden ince cılgalara düşerek gidip gelirdim. Sonra kıyıda kurallı, sayılı beden alıştırmaları yapardım. Kendimle uydurduğum tek kişilik oyunlar oynardım. Kıyıda kayalıklara sakladığım, ağaçların uzun kollarından, dallarından kesip taşların altına doğrulsun diye baskıya aldığım kiloluk, yarım kiloluk ciritlerim vardı. Onlarla iyi bir ısınmanın ardından atışlar yapardım. Sert polat taşlardan, dalgaların tıraşladığı toparlak granitlerden dört beş kiloluk güllerim beni beklerdi. Kumu olmayan bol çakıllı kıyıda durarak çift ayakla uzun atlardım. Bazen koşarak uzun ya da üç adım çalışırdım. Ah o kıyıda, açık havada, güneş ve ışığın altında daha uzun kalabilmek için ne oyunlar bulurdum. Eğer oraya dek yürümekten yüksünürsem kışları kimsenin sokaklarda görünmediği saatlerde –zaten in cin cirit atardı öğleden sonraları sokaklarda- bir saat kadar sokak sonlarından alt sokağın başına dalarak, sokağın sonundan da daha alttaki sokağa iner, aynı yolu tersinden -gelgit dikişi gibi- yokuş tırmanışına çevirirdim. Yürüyüşten sonra elli metrelik artırmalı, değişken hızlı –enterval- beş altı koşu yapardım. Açma germeler, esnetmeler, bir ağacın karşısında ona dayanarak gergin kaslarla –izometrik 3 x 2 takım, set- itme, çekme alıştırmaları... Diriydim daha. Yokuşlar, koşular, bedenimin esnekliği, çabukluğu, hızı beni sevindiriyordu. Bunların yavaş yavaş azalıp sonra yerimden altı ayda kalkabileceğim, yaşam ağacımın sularının kesilmesiyle kuruyacağım günlere de “eyvallah”tı. Yaşamak her şeyle birlikte kendine yeterek çok güzeldi. Ben de bu güzelliğin alanlarında, yalnız ya da küme içinde ayırmadan gökçeyazın, şiir, felsefe, siyaset, estetik/güzellik bilgisi... dolaşıyordum.

Kendime bakmayı, özen göstermeyi küçüklüğümünden beri biliyordum. Bunların eskil Greklerde Kiniklerce

savunulup uygulandığını öğrendikçe yaşama Kinikçe, Düzenli Batılların aşağılama saydıkları “sinikçe” bir bakış geliştirdim. Antisthenes, Diogenes, Krates, Metrokles... düşlerimi doldurur oldu. Bu yaşayışı temelde karındaşlarımla ya da kardeşlerimle birlikte geliştirmiştik. Çünkü annemin bize bakacak zamanı kalmıyordu. Karnımızı doyurabileceğimiz şeyleri yetiştirmek, derlemek, pişirmek, barındığımız yeri yaşanılabilir kılmak, giysilerimizi biçmek dikmek, bedenlerimizi yıkamak, bedenimizin belli aralıklarla tırnak, saç gibi uzayan kesimlerini kesmek... annemizi kocaman bir yorgun yün yumağına çeviriyordu. O yokluk dünyasında kadın erkek, çocuk çocuk durmadan çalışırdık. Gereksinimlerimizi, bundan da önemlisi iç çekmelerimizi, isteklerimizi, çoğunda yalnız başımıza karşılamaya çalışırdık. Bir şeyler öğrenmeden önce, çok küçücükken bildiğimiz kural kendine yetmek, ana baba, abla ağabey gibi yetişkinlerin olmazsa olmaz gereksinimlerimizi yaz kış üretmek, derlemek, yenilebilir duruma getirmek gibi zorunlunun zorunlusu çabalarında onların ayakları altından kaçmaktı. Yoksa basarlardı. Öyle ortalıktan yitmek de yoktu. Çocuk da işlerin bir ucundan tutmalıydı. Su getirmeli, ev hayvanlarını otlatmalı, sulamalı, sebzeleri suvarmalı, otlarını almalı, orda burda gördüğü yakacakları eve taşmalıydı. Daha beş altı yaşında kuzu çobanıydım, kaz çobanıydım, yenilebilir kır bitkileri – cacık, çalık, çiğdem kökleri...- toplayıcıydım. Bu bir beceri, bir yetenek, bir övünülecek durum değildi ki. Öyleydi herkes. Her çağımızda kendimize yeterken bize verilenlere, sunulanlara biz de vererek, yaratarak, üreterek katılmalıydık. Büyüdüğümde, kendime daha yeter bir çağıma girdiğimde evdeki yaşça büyüklerine helkeden, testiden, sanekten (seslendiriliş: /n/ yerine /ng, burunsal /n/), çördekten, çamdan oyulu bardaktan,

toprak/çömlek cobuttan bir tas su getirmeye çalışan çocukları gördükçe şaşkınlıkla nasıl sevineceğimi bilemezdim. Ben mi böyleydim yalnızca? Aynı duygulanımları, etkilenmeleri, alımlamaları, aynı edilgin birleşimleri yapan “maşallah maşallah” çeken, hiç susamamışken o meleklerin gönderdiği suyu ellerinin birini başlarına koyarak su içme törenciklerini uygulayan, övgen, değerbilir ve dişsiz ağızlarıyla kocaman kocaman gülen büyükler, kocalar ya? Daha yere sağlam ve dengeli basamayan çocuklar, oğlanlar kızlar bir iş yapıyorlardı. İş yapmayı deniyorlardı. Büyümek iş yapmak- tı o kümede de. Büyüdüğün işinden belli olurdu. Oğuznamelerin anlattığı gelenektir bu: Boğaç olacak çocuk dokuz on yıl ortalıkta adsız gezdi. Ne zaman bir boğayı yumruklarıyla yendi, Dede Korkut ona kurbanlı bir törende ya da toyda –ortak yemek- ad verdi.

İş yapmazsan büyüyemezsin, ancak büyüdüğün işi daha çok büyütebilirsin. Düşersin, kalkardın. Bir yerlerin acır, sızlar, acının yüksekliği, gücü yüzünden uğunurdun. Uğunmak, bir acının kişinin soluğunu keserken derinden derine ağlamaya çalışmasıydı. Bazı uğunmalarda çocuğun yüzü erik moru bir renge çalardı. Öyle her şeye ağlayıp ağlaklaşırsan “ağlama!” azarını işitirdin. Uğunursan eğer, bir büyük koşup seni kucaklayıp kaygıyla bağrında sallardı. Rahatlardın o göğsün sıcaklığında. Eğer soluk alıp sesin çıkarak ağlayabilirsen hemen seni ayaklarının üstüne bırakırlardı saçlarını okşayıp.

Nazım Hikmet’in tutukevinden çıktıktan sonra bile, 1950’lerde gördüğü baskılar, sınırlandırmalar, tutukevlerine yeniden ve yine kapatılma gözdağı, ölümle korkutmalar, izlemeler gibi koşullar adalardan yurt saydığı topraklara hoşça kal deyip genç bir yazarın kullandığı küçük bir tekneyle boğazdan Karadeniz’e açılması gel-

di usuma. İstanbul boğazı, Kırım'daki değil... Açık denizde onu alan bir gemiyle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne ulaşması. Söylenceler, söyleyenler, söylentiler... Nazım Heybeli'de denizcilik okulunda öğrenciyken, daha çocukken adalı olmuştı. Onun adalılığı, Troçki'nin Büyük Adalılığından öncedir. (Bir de Mahir Çayan'ın "Adalılar" şiiri vardı değil mi?) Nazım'ın büyük dedeleri, ebeleri de Polonya sürgünlerindendi. Polonya ile Çarlık savaşı ve yenilenlerin Osmanlı topraklarına sığınmaları... Sürgün birçok kişinin yaşamlarından çok çok önce başlayan bir "yazgı"dır sanki. Kuşaklardan kuşaklara tensel gensel aktarılır durur. Daha söze başlarken Hikmet'in oğlu Nazım'ın yazdığı bir şiirin öbek sonlarındaki yinelemeleri/nakarata gelmişti yadıma. Onu aktarma niyetiyle coşup sevinmiş, üzünçlenmişim: "Eylenin çocuklar, eylenin!/ Altaylar'da tekerlenin./..." Altaylar'da savcının öne sürdüğü gibi tek erin Lenin olduğunu bilmezdik ya, eylenirdik, tekerlenirdik toz toprak demeden.

Altmışların ortalarında bir yayıncı Kuvayı Milliye Destanı/ Kurtuluş Savaşı Destanı'nı, Memleketimden İnsan Manzaraları'nı yayınlamaya başlar. Uyanık yayıncı, külyutmaz savcılarını ulusçu ağulu, esritici kitaplarla tavlayıp kandıracak usunca. Sonra belirttiğim şiirin de yer aldığı Seçme Yapıtlar'ın bir kitabı daha yayınlanır. Kül yutmaz savcılarının açtığı komünizm propagandası yapmaktaki devlet kininin ilk göstergesi süregelen intikam alma davaları ardı ardına sıralanır. Düzenin yasalarının yasakladığı edimlerin ödeklerini belirleyen yargıçların içlerini, duyunçlarını rahatlatan dönmeyen barışçı –sulhcu- erlerin uzman ya da bilirkişiliğinde kesilen ödekler, para ödekleri, kitap toplatmalar, tutuklevleri yaptırımlarının yer aldığı demirden kıratlı demirgıratçılıklar ya da demirgıratlı yönetimler, onların

nl Şanlı adları bile kişiye titreten, kendine döndürüp uyum sağlatıcı ynetileri... Kişinin ne mutlu, bugün böyle bir titrete kendine dönüşe bile gerek kalmadı, diyesi geliyor. Dünya demiręirat, ülke demiręirat, birler demiręirat, kalabalıklar demiręirat... Yapılması gereken seçimden seçime git oyunu kullan, sonra da hiçbir şeyi dert etme. “Sorun yok”, çünkü her sorun olacak nesneyi daha büyümeden ortadan kaldıracabilecek analarından, okullarından, geldikleri sınıflardan değil, sandık doğumlu çok sayıda uzman yöneticilerimiz var. Bunlardan boşalan yeri hemen dolduracak çoktan çok sayılı adaylarımız ve hatta aday adaylarımız bulunuyor.

Bu kırık dökük ve de oldukça dağınık birkaç onluk tümceyi yalnızca bir acıyı, acılılığı değil, bir yaşamı sevmeye, her koşulda yaşamda kalma çabasına bilinç de katarak onu şenlendirme betimlemesi, szcelemesi olarak duyumsuyorum şimdi. Duyumsamayı duyma, duygulanma, düşünme ve eyleme olarak kavrıyorum. Ben, biz nerelerden geldik buraya değil, onlar hep byleydiler söylemini açık etmek için anlattım bu dökülenleri. Osmanlıcada, talimin ve terbiyenin o günlerin medreselilerinin dilinde çok sevdiğim birkaç tümce açılışı var ki, bunlardan birini  padişaha vezirazam/başbakan durmuş tevarihi Kemal Paşa da kullanır: “raviler riva-yet eder ki...”dir bu giriş/girizgah szcesi.

Öyle ki adanın Batısındaki kıyıya gidildiğinde bile bu sözünü ettiğim içki gelgitleri için birkaç kez, önce ince bir sızlanma sesiyle bir km. kadar tepeye tırmanış, sonra çok dik inişlerden iskeleye ulaşılırdı. Başlarda bu seferlerin soğuk bira içmek için düzenlendiğini sanıp içecekleri soğuk tutucu buz çantası kullanılabileceğini önermiştim. Benim yaşadığım evde kullanmadığım beş altı litre oylumlu, bir kulplu kutu vardı. Bu neri baş sallayıp dudak kıyısı glcğyle geiştirilmişti. Sonra

kendimi çok “abdal” duyumsadım. Çünkü varsaydığım koşul gerçeğe uyamıyordu. Çünkü yaşama rahatlık sağlayıcı teknik araç gereç bilgisinde bu birler beni en az hiç abartmadan söylersem elli kez okuturlardı. Sonunda da kır çilingir sofracılığı, mangalcılık, pişirme taşıma konularının uzmanı ve azmanı sayılırlardı. Benim günün bütününü masada oturarak geçirdiğim yıllarda bunlar kır şenliklerinde, gezintilerinde yer bulup yaşıyorlardı. Bu geliş gidişler başka kaygılarla olmalıydı.

Paranın ele geçenin ne denli çoğalırса çoğalsın yemeye içmeye, giyinmeye, içkiye sigaraya... yetmezliği, alınan içkilerin orada bir biçimde tüketileceği ve bitirileceği deneyimi, bir seferde getirilmektense her seferde bir oturluluk içki getirilerek içlerimizdeki alkol bağımlısını sınırlandırma tasarısı, çabası, yordamı... Bir kent yatığını –yatuk, Yatık Emine- en çok bezdiren bir yere yürüyerek gitmekti. Yaşanılan dönem araba, yat, uçak gibi araçlarının sağladığı hız dönemiydi. Hız her şeyi unutmaya, kendinden geçmeye çalışan birlere biraz daha fazla zaman kazandırıyordu. Sonra da kazandığımız zamanı üzüntülü duygulara, sıkıntıya, üzüncce, üzünlüğe, karamsarlığa, mutsuzluğa, yitikliğe, bilinlenleri deneyimlenenleri yanılsamaya, yaşananları yabancılaştırmaya; kendinin kendine ve ürettiğinin yarattığının benine, benliğine şeyleşmesine/fetişleşmesine, kendimizin yad bir yaratığa döndüğünü bastıracak, unutturacak ve böylece bunun ayırımına vordırmayacak bir şeyler yapmaya, ağa bağılı uslu (android) TV kanallarının karşısında uzanılabilinen ya da yatık bir düzlemde gözlerimizi cam ekranlara saplayıp ya da kulaklarımızı dolduran seslerin sürekliliğinde yitip kalakalmaya tüketiyorduk. Özel alanlarımızın çoğusu buydu işte. Batının “eleştirel bireyi” de, “eyleyen birey kipli-

ği” de yatıklaşan bir yatalaklıktı işte! Bu saptamayı da yineleyici bir yazmayla tuşlamak gene bana düştü:

“Özel alan, eleştirel birey ve toplumsal fail kiplikleri geliştirmek için gerekli uzamlara ve özdüşünüm alanlarına sızmak üzere insanları makinelerle yekvücüt yapan taşınabilir bilgisayarlar, kablosuz internet bağlantısı, anlık video ve metin mesajları, gözetleme teknolojileri ve çeşitli mobil uygulamalar tarafından olanaklı kılınmış yeni elektronik iletişim sistemleri denli televizyonun kapsayıcı mevcudiyeti tarafından da giderek artan biçimde silinmektedir.” (Henry A. Giroux, Toplumsalın Alacakaranlığı, s. 93)

Bunların yüzünden üçtekerli bataryalı taşıtlar/ takılar/organlar/protezler/ortezler... kullanılıyordu adada. Onların gölgesinde onların bağışısıyla –sayesinde demek için bin dereden su taşırım hep- daha az içki tüketiyorduk. Çünkü göçebenin kentlileşen eski göçebeleri aşağılayan “yatuk”luk deyimi, erindiğinden aç susuz gölgede bekleyen eşekliği de imliyordu. Hayvan sevip insan nefretli olanların özür beklentisini gülünç bulduğumu söyleyeyim yeri gelmişken. Adalıların birine bir bardak çay ısmarlamayı bırak bir merhaba demeyi beceremeyip bunca kedi köpeği mamalamalarını kavrayacak gelişkinlikte bir anlama yeteneğim yok iyi ki! Hayvanların hayvanlıktan çıkarılması, bir tür olan insanı da insanlıktan çıkaran koşullar toplamı değil miydi? Kedi sıçanı/fareyi tanımaz, köpek kurdu, ayıyı, çakalı tilkiyi, sansarı bilmez, martı ev üyesi olarak kahvaltıdan önce evin bahçesinde gaaaklar, kargalarla serçe ve güvercinler atılan hazır yemlerden önce birbirlerini gagalar, kediler evde en yumuşak koltuğa, kanapeye uzanır, insan insanı bilmez. Bunlar yeni yeni türleşmeler alttürleşmeler cümbüşü müydü? Oldukça güldürücü gerçekten.

Sokağa çıkma yasağının olduğu günler alışverişte bile yasağa uğrayan en başta bendim. Yetmişine geliyordum, Yöneticilerin, yönetici bilimsanlarının, yönlendirmeli yayınların (sosyal ve sosyal olmayan yayınlar), inanan yaratıcı yönetim bildirilerinin, onların algı oluşturunca gerçekdışı sayısal verilerinin, yönetim övgücü TV bildirilerinin, duyurularının, sanal iyi uyruklardan oluşan yönetimlere inançla uyan destekçi uyruklar “toplumu”nu sahiplenici yönetsel kümelerin (vefa grupları, sokak denetçileri, gönüllü uyandırıcılar vb.)... içinde, kıyısında, altında şaşkındım. Derdim ekmek, makarna, birazcık sebze meyve bulabilmektir. Salgında eve ekmek getiren, bir poşet yiyecek bırakan, sayrı mısın sağ mısın diyen kimse yoktu. Benim bu düşürülmüşlüğüme arkadaş dediklerimin bile sevinebileceğini düşündükçe çıldırıyordum. Öç alıcı, karşılık verici, kinlenici, başkalarının acılarına sevinen olmamıştım, olmayacaktım. Ben “ezberle/Zebur’la” değil, yaşadıkça öğrenmişim olumlu olmayı, olumlamayı, olumlulukları örgütlemeyi. Doğamı küçük bir “toplum” dışı bırakılmış köyde, kapatılmış ve kendini kapatmayı bir yaşama yordamı kılabilmiş bir köyde kendine yetmeye çalışanlarla; olanları sınırlı, yoksul, çok şeyin yoksunu, kendine yetmeci, yardımlaşmacı, dayanışmacı, ortakçı havası içinde değiştirmiştim. Yalnızdım; en arlandığım şey ise tek başıma kurduğum sofralarda yemek yemektir. Tek başıma bir ayak şarabı yudumlamaktı. İçki benim için toplulukla tüketilmesi gereken toyluk, şölenlik bir içecekti. Orada da kişi kendini sıkıdenetim altına alabilmeliydi. Hiçbir ayak dibine dek tüketilmemeliydi. Son yudumlarda oradaki kişileri ekşitecek, buruklatacak, hatta acıtacak tortular bulunuyordu. Türkmencede “murt” derlerdi o tortuya. Murt şarap küpünde ya da sofradaki bardağın/şarap ayağının, ayaklasının dibine

Çöken bir nesneydi ama o bir somutluktan çok, kişinin ekşimesini, denetimden çıkmasını, dağılmasını, birlikte oturduğı insanları kırıp dökmesini kolaylaştıran bir cindi. Ya da ben böyle bir imgeyle kavırıyordum onu. Kavramlaştırıyordum. Murt sanki o zamanın dilinin de gösterdiğı gibi bir dertti, bir sertlikti, bir mertlik bozucuydu, bir cömertlik kısıcıydı, kişinin topluluğı, kümeye sırt çevirttiricisiydi. Belki de bunu murt değıl, ayaklıları son damlasına kadar ardı ardına boşaltma eylemi yapıyordu... Küpte durduğı gibi durmayan “şer ab/şersuyu” değıl de sofrada oturmasını, yemesini içmesini bilmeyen kişiydi, kişilerdi. O kıtlıklıklı topluluğı yücele miyorum. Ancak kıtlık içinde bol bol bulunanları görememek de olumsuzlayıcılık, hii bir bakış ve kavrayış olmaz mı?

O toplulukta yeme içme, söz söyleme dinleme, gülme ağlama, sevinme üzülmeye kuralları vardı. Yasa ile kuralı, töreyi ayırmak gerek miyor mu? Bunlara edeb – Osmanlının adabı- derdi onların dili. Edebi dönemin düzenlileştirici, uyumlulaştırıcı kurumları medreselerde “güzellik kuralıydı”. Edebiyat da, muaşered de bu kökten türetilmiş olmalı. Topluluğun perşembe akşamları yaptığı dinsel tapınmalarında da seçilmiş bir görevli/gözcü, toplu tapınmaya katılanları sık sık “edep erkan erenler!” diye uyarırdı. İnanan kadın da, inançlı erkek de erendi. Er kişi cinsiyetlilikle belirlenmiş bir kişi değıldi orada. Er erdem taşıyandı, erdemli kalmaya çaba gösterendi. Bunlara dayanarak söylenebilir ki, “edep erkan erenler!” kurala uy, yola yordama gel, diye bir uyarmaydı. Dinle, anla, söz alıp söyle; topluluğun bir parçasını anlık da olsa dağıtacak, kuralsızlaştıracak, erdemsizleştirecek eylem, davranış ve tutumlardan hemen ık! Biz ocuklar da orada olurduk. Yalnızca bir kalabalık topluluğı edilgince katılmak bile o ağıımızda

bize yeni bir gezegene gitmiş gibi gelirdi. Çünkü topluluğun er kişileri oradayken çocuklara eşlikçi kalmağın-
dan anababalar bizi de götürürdü toplantıya, tapınmaya. Böyle böyle biz çocuklar da yolu göre göre, güzellik
doğurucu yordamları izleye izleye özümüze kattık, öz
yoksa, özümstedik diyebiliriz. Özlendik, söz söyledik,
söz dinledik. Lokmaları birlikte aynı anda yemeyi, aynı
anda içmeyi, aynı anda sofraya hayırlısına Bir Tanrı, Bir
Tanrı –Allah Allah!- diye çağırmayı öğrendik.

Adada bir toplanmanın sonlarını ya da toplantıyı da-
ğıtan bir sonlandırmayı anımsadım. Paraya kıyıp rakı
içiyorduk. Söz çoğudu. İnsan ilişkilerinden, gündelik
yaşamdan konuşuluyordu. İsteyenler konuşuyordu, is-
teyenler karşı çıkıyor ya da sözü açıyordu. Kadın arka-
daşlardan biri youtuptan bir şarkı açtı. Oradakiler de
tartışmanın o anki konusunun nerdeyse ortak görüşlere,
benimsemelere, en azından tartışmadaki düşüncelerin
toplaşmaya başlayıp kaynaştığı bir evreye geçmişlerdi.
Edilgin birleştirmeler geçmiş, etkin birleştirmeler onla-
rın üstüne yeni görüşler, görünüşler, kavramlar kuru-
yordu. Kadın arkadaş da beş on saniyede bir sesi biraz
biraz yükselterek, şarkının konuşmaları bastırarak bir
duruma gelmesini sağlıyordu. Bir arkadaş onu uyardı.
O uyarıyı özgürlüğüne bir sınırlandırma getirme olarak
anladığını söyledi. Yeni bir tartışma başladı. Açık kalan
tartışmaya katılanlar sustu. Konuşanlarsa yalnızca göz-
cülük görevini üstlenenle, uyarılan arkadaşta. Kısa bir
süre sonra sofradan kalkıp söylene söylene gidenler
karı koca bir evde yaşayan çiftti. Biz özgürlüğü yaşı-
mımızın olmazsa olmazı sayan “insanlar” olarak ora-
daydık. Savunulan, istenen özgürlükse konuşmamak,
hep konuşma isteğinde olmak, ortalık konuşurken baş-
ka şeyler yapmak, sonra da istediği anda kurulan sofray-
ı terk edebilme “özgürlüğü”ydü. Eşi, sevgilisi ne di-

yor, nasıl davranıyor, kime karşı tutum alıyorsa bile bakmadan onun gözlerine bakarak, erkeksi bir yapma kızgınlığın belirtisi bir sesle “haydi kalkalım sevgili” diyenlerin anladığı “özgürlük”. O sofrada ne işimiz vardı ki! Madem karı koca özgürdük, özgür olduğumuz yerde kalsaydık ya!

Günler birbirine ulanarak günün adanın batısında yitip doğusunda ortaya fırlaması geride kaldıkça adada kalanlar, adanın tek fırını, tek zincir marketi, kışları da açık iki içki büfesi arasında dolaşıp duruyorlardı. Karşılaştıklarında da o saydama bakabilen gözler donuk nesnelere kör olduğundan bir baş selamı, bir gülümseyişcik beklemek boşunaydı. Osmanlının “hasıl-ı kelim”i ya da sözün kısası dağılan yalnızca saydamsız ya da donuk bedenli bizlikti. Düzene uyum eskiden de, özelinde bugün olduğu denli güçlüydü. Türümüz uyum sağlamakta bütün diğer hayvan türleri içinde birinci idi. Martılar, kargalar, kediler ve serçeleri her sabah görüyor ve gözlüyordum. Onların türlerinde de değişiklikler vardı. Bir martı yaşamını baskın olarak denizden topladıkları ve avladıklarıyla değil, birlerin atıklarından ve bazı birlerin onlara sunduğu yapay yemlerden karşılıyordu... Bu ilk bakışta kavranıyordu. Ancak insan türü içsel değişikliklerin yanında bedensel biçimde de taktığı, tuttuğu, iliştiirdiği, eklettirdiği yapay organlarıyla belli oluyordu. Gözlük, kulaklık, takma kirpik, takma saç, takma bacak, kol, el gibi araç gereçler değil, yapay eklenmiş, bedene kaynaştırılmış organlar söz konusuydu. Ayrıca herhangi bir eklemleme olmadan taşınan us, bellek, imgeleme, yol gösterme, konum gösterici aygıtlar da söz konusuydu. Bu çığırından çıkan yapma organlaşma türü bir iki yüzyıl gibi kısa bir sürede insan türü görünüşünden başka bir türe evriltilmiş, artık “insan değil” adlandırmasının bile uygunsuz kaçacağı bir baş-

kalaşmaya uğratmıştı. Çünkü böyle bir adlandırma, kavramsallaştırma eski türden devindiği, başkalaşan türün onunla bir bağının olduğu varsayımı üzerinden söylenebilirdi. Şimdilerde ortaya çıkan tür –belki de yeni bir cins? Androides/antropides?- yapma organlarla işliyor ve deviniyordu. Yapma organlaşma ya da protezleşme/aygıtlanma kavramları bile uygun türetilmiş kavramlar değildi. Protez, ortez, yapay organ, pil, hal-ka, kanca, mercek, konum imi verici çip, kökodacıktan yetiştirilmiş organ vd. gibi kavramlar bedenle somut bir dokunuşu, ilişkiyi anlatıyordu ilk elde. Yeni yönlendirici, yaşam kuşatıcı yapay organlar ise bedene doğrudan bağlanmıyor, yerleştirilmiyor daha kolay bir eklemeyele elde, çantada ya da cepte taşınyordu. Belli bir kullanma alışkanlığı aşıldığında bu aygıtlar elde taşınarak yürürken koşarken bile bakılır, işletilir oldu. Yani konuyu yalnızca siborglara dönüşmek, gen teknikleri, bedene yerleştirilen çiplerle düşünmek eksik kalır. Makineleşmenin, teknik makineleri bedendişi olarak ya da makinenin, düzeneğin bedene iliştilrilmeden kullanmayla da ilişkili olduğunu anlamak gerekmez mi? Makinelerin bağımlılık, tiryakilik/keşlik, onlarsız bir yaşamın olanaksızlığı duygusu, önvarsayımı ya da önselinin üreticisi olduğunu anlamak? “Makinelerle ortak yaşam kurmamızın” diyor Silvia Federici:

güçlerimizi kesinkes artıracığını hayal etmek, teknolojinin yaşamlarımıza getirdiği kısıtlılıkları ve hem bunların birer toplumsal denetim aracı olarak daha çok kullanılmasını hem de üretimlerinin ekolojik bedelini göz ardı etmek naiflik olur doğrusu. (Tenin Sınırlarının ötesi, s. 20)

Elbet canlıların omurgalıları sınıfının memeliler türünden bir alttür olan insanın bedenini oluşturan birçok üyesi hala yerli yerindeydi. Hala taşınyordu. Elbette bu

üyelerini herhangi bir koşulda, niyette, yönlendirmeyele değiştirenler gün geçtikçe artıyordu. Ölenlerden ya da bazı hayvanlardan alınan organların başkalaştırılan türden bire aktarımı, yapay organ taktırma, yeni doku oluşturarak eski organı bütünleme (klonlara, klonlamaya, gen arılaştırmaya değinmeden söyleyebilirsek) “insan düşünen bir”le başlayan önermelerin gösterdiği tür (homo sapiens) baskın bir oranla yitip gidiyordu.

Düşüncenin organları çalıştırılmaya çalıştırılmaya, aynı zamanda çalışmaya çalışmaya eski işlevlerini oldukça yitirmişti. Zaten bu işlevlere gerek de kalmamıştı. Düşünce bırakalım bir değer olmayı, sayılmayı aşagılanan bir işlevdi, çabaydı... Üstelik Leo Lowenthal’in saptadığı gibi (Lowenthal, Atomization of Man 1987, akt. Henry A. Giroux) “aptal bir suç” eylemi sayılıyordu:

Franfurt Okulu’nun son dönem kuramcılarından Leo Lewenthal ... modern terör sistemlerinin egemenliği altında, “düşünmenin aptal bir suç haline geldiğini, kendi yaşamını tehlikeye attığını, bunun kaçınılmaz sonucu olarak aptallığın terörize edilmiş nüfus arasında bulaşıcı bir hastalık gibi yayıldığını, insanların bir uyusukluk halinde, ahlaki bir komada yaşadıklarını” iddia ediyor. (Giroux, Toplumsalın Alacakaranlığı, s. 33)

Çünkü başkalaşım geçirtilerek oluşturulan, oluşan yeni türün (antropides?) bu işlevleri uzaktan yönlendirmelerle yeni “oluşanın, oluşumun/türçeşitlenmesinin” ellerinde bile isteye taşıdığı bir telefonla yerine getiriliyordu. Telefonlar us doluydu. Özelinde de bu yönlendirici, tutku yaratıcı, bağımlılaştırıcı ve bağlayıcı aygıtlar “uslu telefon/akıllı telefon” diye adlandırılıp kavramsallaştırılmıştı. Bu kavramın kapsamında kalan aygıt bütün birlere, bir uslu telefonun parasal tutarını

ödemeyi bir biçimde becermek zorunda kalan ve kesinlikle beceren birlere, gittikçe yaşam dışı kalan ve gün geçtikçe azalan usları yerine geçirebilecekleri bir us işlevi sunuyordu. Pahalıydı ama rahattı. Yalnızca us işlevi satılmıyordu elbette; Iphonelar için ödenecek 1500 Euro ya da 1900 Amerika B.D. dolarıyla edinilen aygıtlar satın alan birlerin dünyadaki birlerin düşey sıralanışındaki –gökten yere doğru- durduğu konumu, yeri de gösteriyordu. Isırılmış elma simgeli telefonun gösterge camı altta, simge üstten görünecek biçimde kalabalıkların yedikleri içtikleriyle birbirine gösteri sunduğu yerlerde masanın en görünecek yerinde yatık olarak uzatılıyordu. Hem böylece her an, her süre değil her analtı zamanda bile göz ucuyla gelen reklam iletilerine bile bakabilirdiniz. Eğilimin yolları, eğilimli yollar bütünü buradalar, bankalar, işişleri, tapu kurumu, devletin çelikten yolları... durmadan bilgi (enformasyon) durmadan ileti (komünikasyon) aktarıyordu. Dünyada ne varsa her an bağlantıda ya da “konneksiyonda”ydınız. Bir bankanın gönderisine bakmak için masada karşınızda oturan sevgilinizin gözlerinden gözünüzü alıyordunuz. Gerçi onun da elinde bir telefon ve başı öne eğik olabiliirdi. Sizi ilgilendiren bir şey yoktu ama gelen iletiyi dinin tanrısal bir buyruğu gibi okumak zorundaydınız: “Etat Pur kisiselleştirilmiş konsantre cilt bakım ürünlerinde % 15 indirim kodunuzu 15 subat’a kadar etatpur.com.tr’de kullanmayı unutmayın.” Tamam usum benim, belleğimi gereksiz kılıp sonra da yavaş yavaş ortadan kaldırmış ve yerini kapmış maki-nebelleğim benim! Buyruğun olur sevgilimin ve benim gözbebeğim olmuş yeni gözbebeğim, bankam benim! Sahi cilt bakım ürünleriyle bir bankanın ne “konneksiyonu” var, gibi bir soruyu benim yerime soracak bir yazılımın olup olmaması gerekip gerekmediğini sora-

cak anlağımız kalmış olsa bile hiç sormayın. Gereklilik, olasılık, olumsuzluk ve zorunluluk gibi ulamları belirlemek uslu ekleme aygıtların yetkisindeydi. Dünyanın dışında değil zelliginde genelinde onun tam ortasında(merkezinde)ydınız. Size Venezuela devlet başkanı Maduro, Bolıvy’a dan Evo Morales, bilmem nerenin devlet başkanı Raul’u bir ileti bağlantılabılırdi. Onlar bu ortaklaşa yarattıkları kanallardan sağlıkları için iyi dilekler içeren” dualar bile isteyebilirlerdi sizden. Bir yandan da “bu bağlantılardan” bıkkınlık geldiğini, sosyal medyanın pek de sosyal olmadığından dem vururlardı. En fazla ileti üretenler, ileti üretici rnekeci/temsildirler oldukça onları okuyacak zorunlu kalanlar ve edilgin belirlenmiş benlerin benlikleri de üretiliyordu. Dünyaya bağlanmıştınsınız bir kez. Böylece dünyasal büyük biri olmuştunuz. Size gereksinim duyan bir durum çıktığında hemen ulaşabilmeniz gerektiği için bağlantınızın 86.400 saniye/gün bağlı kalması bir zorunluluktur. Herkes Ben’den ayrılma, diye atlamış Ben’inize yalvarırdı. Yalvarttıran Ben’iniz büyüdükçe byrd. Böylece usunuz, anlağımız, belleğiniz, imgelemeniz de bu bağlantılılıkla durmadan saniyeleniyor/ gncelleniyordu. Bulaşıcı sanal yaratıklarla savaşan yüklü yazılımlarınız durmadan ölesiye bir savaşın içindeydiler. Çünkü denetim yönetimlerinde birlerin bir ancık da olsa denetimdişı kalması düzenin çöküşüne evrilebilirdi. Güvenliksiz bir masada oturmak bulaşkan bir şeyin şeylerin olumsuz etki alanına düşebilme olasılığını yüksek bir olanağa yneltebiliyordu. Sevgilinizle otururdunuz ama, ona baktığınızın onlarca katı sayıda ona değil, yapay uslu telefonunuzun gösterge camına bakıyor, – artık uslu telefon sizin bir paranız, 0552 250 70 00 sayılı btnnzn özelleşmiş birliğiydi- gösterge camına parmağınızın ucuyla belli belirsiz dokunuyor-

dunuz. Çünkü artık birdiniz. Çünkü sevgililik, sevgiliyle doğrudan ilişki eskiyip yok olmuştu. Yeni yaşayışta, birler arasında adı var kendi yok bir durumu karşılıklı sevgi duyma, sevgili olma.

Sahi bu ülkede yaşayan birlerin toplamının büyük çoğunluğunun uslu telefon taşınması, onu gündelik işlerinde bayılarak kullanması gerçek miydi? Veriler veri derleyen kurumların çeşitliliğine ve amaçlarına göre çeşitleniyordu. Elbette bunda uslu telefon edinmedeki hız ve değişik amaçlarla az da olsa birden çok edinme eyleminin çokluğu kullanıcı toplamını saptamayı günden güne hızlı artıştan dolayı saptanamazlığa itiyordu. Belki de pazarlamacı reklamcı, paranın dünyasından bir ancık çıkamayan para kulu tayfasının bir algı oluşturma çabasıydı büyüyen sayılar.

“Türkiye’de 51. 4 milyon akıllı telefon kullanıcısı bulunuyor. bu sayı nüfusun yüzde 62.2’sine denk geliyor. Ülkemizde akıllı telefon kullanıcılarının 2022’de 53 milyon, 2025’te ise 55.9 milyona ulaşacağı tahmin ediliyor.” (Webrazzi, 25 Ekim 2021.)

Elbette 0-6 yaş kesiminde yaşayanların sevdikleri birinci oyuncak uslu telefonlardı. Bebekleri avutmak için bile çok işe yarıyordu bu eklik, takılık aygıtlar. Erişkinlerin durumu ise, reklamcıların pazarlamacıların uslu telefon ekli birlerin davranışlarını bilimsel bilme ilgişleri itkisiyle daha ayrıntılı incelenmiş ve tanımlanmış olmalıydı.

“... uyandıkları 15 dakika içinde telefona bakma oranının yüzde 80 olduğunu... gün içinde 2617 kez telefonumuza dokunduğumuzu belirtti ... android işletim sistemi olan akıllı cihaz oranı ise yüzde 86 seviyesinde...” (–sözcünün adı ve görevi çıkarıldı-Deercase Turkey Pazarlama.)

Kıskırtıcı bir soru daha düştü aklıma: bu oran yaklaşık olarak gezegenin her sınırlanmış devlet parçasında geçerli miydi? Eğer evetse yanıt, yeni bir tür olarak maki-neuslu birler çoktan baskın sayıda yaygınlaşıp gezegeni ele geçirmişti.

Ve böyle böyle, böylece düşünmek zorunda değildiniz, ayırımına varmak, ayrımlılardan birleştirmeler yapmak, birleşenleri ayırmak... gibi bedenin doğasından gelip eski insanın ekin alanı içinde geliştirile geliştirile anlama yetisinin yeri olan anlağı oluşturan işlemlere gerek duyulmuyordu artık. İmgelemek zorunda da değildiniz. Acaba sevgilim ne yapıyor, diye gözlerinizi bir noktaya dikerek kara kapkara düşünmek durumunda değildiniz. Gurbet de sıra da aşınık ufalanık sözcüklerdi. Ekrandaki sanal ime parmak ucuyla dokunarak – öyle somut bir düğmeye basmak için tükettiğiniz erkeğin binde birini tüketmeden- onunla görüşebiliyor, karşılıklı birbiriniz görerek konuşabiliyordunuz. Ama sevgilinin nesnesi de ufalandığından (osmanlıca kadükleştiğinden) o konuşmalar, görüntüler bir duyu, bir duygulanım, bir düşünüm, bir imge bile yaratamıyordu. (Eski dilde söylenebilirse bu araçları kullananlar olarak beş para etmezleşmişsiniz. Özelinizde bir yetinin kullanımı, becerisi değildi bu edimler. İsteeee! Paranın –değişim-değeri ölçüsü sayılışıyla gide gele böyleleşen bireyler, birler olarak ekli aygıtlarla güdülen yönlendirilen, biçimlendirilen niceliklere dönüştürülmüştük.)

“Salih Bolat yaşamını yitirdi” iletisi, duyurusu, duyumu düşüp geçti göstergelerimize, göstergelerimizden. Yandım. Birkaç an içimde bir şeyler çatlayıp kırıldı. Hiç karşılaşmadığım bir kişiydi. Karşılaşsak kesinlikle gülücükleşirdik, çok şey paylaşırdık. Güzellik paydaşı olurduk. Şiirlerini bir zamanların aylık yazın dergilerinde döne döne, bir tutkuyla okudum, okurum daha.

Başka bir demeyle yazarsam şiir tutkum “Salih”in şiirlerine de yapışmıştı. “Öldü” diye duyurulsa belki daha gerçekli bir duygu, bir duyru, bir düşünce ortaya fırlayıp bir an o kişisel karmaşayı yaşayabilirdim. Ölümün anlamı ya da anlamsızlığı. Yaşamını “yitirdiği” için yazı, görüntü dili kişileri olanla ilişkisiz kılıyor sanki. Sanki yaşamını yitirince bir yitikçi olarak yine de yaşanılıyor. İletişme, iletme, gönderi daha çeyrek yola gelmeden ekran sislendirmelerinin arasında yolda yitiliyor. Yolunu yitirmese de gönderinin anlamı yitiliyor. Tıpkı güvenlik güçleri tarafından “etkisiz hale getirilmek” (bu da USA TV duyuru/ileti dilinden bir çeviri kesinlikle), Ece’nin “devlet dersinde” sınıfın arkasında oturan çocuğunun yazgısıyla yazgılandırılmak gibi bir şey. Yoksulların varlıklılar tarafından uğratıldıkları işkencelerin izleri, belleklere sapladıkları acılar. Sanki bu acıları kişiler kendileri kendiliklerine yaratıyor da gelmiş geçmiş boyunca eğdirenlerin, egemenlik düzenlerini kuranların hiiiç payı paydası, katılımı yokmuş gibi sunan düzenin sürdürme araçlarından olan psikoloji, sosyoloji, siyasetbilgisi kısaca sosyal ve insan bilimleri. Öyle ya bunları ürettiren de, bunların üretildiği, yayıldığı, yinelenerek inanırlığının saltık gerçeğe dönüştüğü aygıtlar da egemenliği kendine ayıran yapının iyeliği. Özel iyelikle kamunun ya da tamunun özdeşleştirildiği saltık soyutlama usçulukları. Olmayan bir şeyin ya da varsayılan bir şeyin sonsuzluğu. Yeni tanrı. Bu düzen içinde, düzenin sınırladığı alanlarda kalıp onun bengi kalışının araçlarından biri olan ve de en karşı görüneninin de eninde boyunda bengilik düzeneğine dönüştürüldüğü bilgi, bir kurum ve kuruluş olarak bilgi...

İşkence artık yalnızca “terörle mücadele”de değil, Amerikan cezaevlerinde de rutin olarak uygulanıyor: ... bunlar ne anomali ne de rayından çıkan ada-

letin kasıtsız etkileridir. Gündelik yaşamın militerleşmesi, devletin vatandaşın bedenini yok etme hakkını teyit ederek protestoyu cezalandırır, ekonomik yeniden yapılanma ağlarından kaçışı denetler ve ırk temelinde iş bölümünü sürdürür. (Silvia Federici, Tenin Sınırlarının Ötesi, s. 100)

Yeni oluşukta ya da birlerde telefonun sesine, titretmesine ya da çağrısına tepki göstermeyecek, yanıt vermeyecek karşıt bir güç yoktu. Başka bir bakışla söylersek telefondaki çağrı sesi bırakın onu yanıtlamamayı, sizi hiçbir şey karşısında duyamadığınız bir evcenlik, çabukluk içine itiyordu. Eğer telefonla tuvalette değilseniz anında telefona ulaşmak zorundaydınız. Bunun için konumunuza göre değışse de hemen çantanızı açmalıydınız ya da cebinize el atmalıydınız, elinizdeyse eklen-tiniz ekrana bakıp kulağınıza yapıştırmalıydınız. Böyle bir gecikmeye uğramamak için en iyisi telefonu elde tutmaktı. Hem de onu açık tutarak bir sanal düğmeye basış zamanı dek bir zamanı çağrıyı yanıtlamak üzere kazanabilirdiniz. Telefonun açık oluşu ayrıca usunuzu devre dışı bıraktırıp size o anlarınızda gereken us işlevlerini aşağı yukarı kolayca sağlıyordu. Buna yeniliberal devtopun (yani devletleşmiş toplum şirketinin) kutsal tapınağı Amerika’da (USA’da) “kişisel sayısal yardımcısı” deniyor. Güzel bir kavram; ama eksikli: eksiği yardımcısının yeni biri, yeni altürden canlıyı saklaması... Böylece anlağınız yorulmuyordu. Sokaklarda bile aygıtta bakarak saatlerce yürüyebilirdiniz. Bunun tek engeli usunuzun güç vericisi pilinin boşalması olabilirdi. Pili-niz azalsa da “sorun yok”tu. Uslu ekiniz sizi uyandırıp “güç bankası”nı çantanızdan çıkarıp yürüyüşünüzü ke-sintiye uğratmadan neye bakıyorsanız bakmaya, hangi us aygıtıyla bağlantıdaysanız bağlantıyı sürdürebilirdiniz...

Uslu telefonların bellekleri sizin belleğinizden daha sığı ve sağlamdı. İmgeleri olağanüstüydü, yazmaya, konuşmaya zaman yitirmeye bile gerek kalmamıştı. Gözlerinde kızıl yürekler açmış bir baş simgesi gönderdiğiniz insanı sevdiğinizi böylece anlatmış oluyordunuz. Yazıya pek bulaşmadan simgelerle, duygu ve düşünce simgeleriyle anlaştığınızı rahatlıkla öne sürebilirsiniz. Bunu uzaktan bir “karşılıklı” konuşmayla tasarlanan bir buluşmanın şöyle ya da böyle gerçekleştirilmesiyle kanıtlayabilirdiniz, Konumunuzu gönderebilir, karşının konumunu alabilir, bunlara dayanarak eylemi başarıyla bitirebilirdiniz: “buluşabildik ya!

Aygıtların bilgi dağarcıkları çok şişkindi; iletişim yetenekleri pek ileri, geliştirilmiş ve de olgunlaştırılmıştı. Telefonlar yeni türün birlerini bankalardan devlet işlerine, mutfak alışverişlerinden, sıkıntılıken konuşulabilecek birlere dek her şeye anında ulaştırıyordu. Üstelik artık hiçbir bir de kaldırımda sokakta ekrana dalmışken yitip gidemezdi. Devletin canını oluşturan görevlilerin bağlantı ağı çalışanları da içinde, huzur içinde denetleme, güvenliği sağlama, uyruklarına her türden güvence sunma gibi görevlerini yerine getirirken, uslu telefon taşıyıcısı birler de her saniye koruyucu kadife kaplı titanyum bir yumruğun güven verici huzurunda bir varoluşa kavuşmuşlardı. Tek korkuları “şarjım bitiyor/ bitti” diye şaşkınlık içinde anlattıkları duruma düşmekti. Bu durum bazı koşullarda biri güvenceden yoksun bıraksa da ona özgürlüğün baş döndürücülüğünü yaşatabiliyordu. Böylesi güvenlik kısıtlanmışlığından birkaç saatçik de olsa kaçabilmek için “pil bitmese de, pilim bitti” denilebiliyordu. Gerçi bir sürü taşınabilir küçücük güç yedekleyici araç gereç vardı. “Güç Bankası!” pili bitecek olana, pili yalama olanlara gerçek bankalar denli güç ve güvenlik sunuyordu. Banka varken

gidip telefonun bataryasını dolduracak bir yer aramanın ne gereği vardı! Üstelik fişinizi takıp hem yürür hem konuşur hem de bir yandan mal sergileyici ışıklı yerlere bakarak dolardınız.

Sanki bu gezegende değil de zamanımızın çoğunu başka bir uzamda, uzayın başka bir yerinde geçiriyorduk. Araba kullanırken, bisikletle giderken, yemek yerken, biriyle konuşurken ve hatta uykudayken çalan ya da ileti bildiren telefonun sesine uyanarak ekrana gözle-rimizi kocamanlaştırarak bakarak geçiriyorduk. Seviş-me alanlarında edimleşirken ileti sesine ya da arayanı ileten ezgiden dolayı edimi kesip telefona bakanların olduğunu varsaymak neden abartılı bir saymaca olsun-du ki!

Bunu yalnızca bir ben düşünseydim keşke! O zaman artık imgelememin menteşesinden kurtulduğuna karar verip rahatlardım. Bin bin düşünen, duyumsayan insan bunların tanığı, düşüneni, duyuanı duyumsayanı. Çünkü bu gidişat anamalcılığın gidişine içkin bir durum. S. Federici bakın ne yazmış:

Bilgisayarlar ve cep telefonları aracılığıyla kurdu-ğumuz iletişimin yoğunlaştırdığı bu hem duygusal hem fiziksel yalıtılma biçimi, kapitalist elbirliğinin yeni biçimi ve özüdür. Fakat bütün yaşam biçimle-rimizin gayri maddileşmesi yönündeki bu eğilim, melek gibi olurlarsa başarılı olabilecek, yeryüzün-deki günlük besini olan tensel uyarıcılara ihtiyaç duymayan, kendine yeten, kendi-merkezli bir irade gücünden beslenerek yaşayabilen, gelecekteki uzay kolonilerine yerleşmesi tahayyül edilen kişilerde doruğa çıkar. (Federici, Tenin Sınırlarının Ötesi, s.130)

Federici'ye yapıtının tümünü göremediğiniz için burada yalnızca “uzay kolonilerine yerleşmesi

tahayyül edilen kişiler” sınırlandırmasında karşı çıkabilirsiniz. Ancak ben üç beş kişinin, dünyada olup da başka bir gezegende yaşayan yüzde üç beş kişinin değil de, daha bugünden oldukça yaygın bir nicelikte yeni birin başka bir gezegende yaşadığını öne süreceğim. Birinci varsayımımı bütünlemek için de gittikçe hızlanan bir bulaşmayla birkaç yılda dünyada yaşayanın kalmadığını çünkü değiştirilen yalnızca eski insanlar değil gezegenin kendisinin olduğunu öne süreceğim. Demem o ki, dünya da dünyalıktan çıkarılıp kullaktan dolma duyumlarımızla bir türlü anlamadığımız, üç beş yeni birin dışında da hiçbir birin anlayamayacağı yeni bir gezegene dönüştürüldü anamalcılık tarafından. Anamalcılık artık bu gezegende süremez. Onun bilerek yaptığı bir tasarı olmasa da gereksediği yeni bir gezegendir. İşte bu yeni olacak olanın içi anamalcı büyük şirketler ve onların çalışanları olacak yeni birlerdir. Yine Federici’nin durum saptamasına bakarsak, şu yeni birin istenen özelliğini kavrayabiliriz –yalnız burada üzerinde şimdilerde de yaşadığımız yerin dünyalıktan çıkarıldığını, gerçekte milyar milyar yıl öncede olduğu gibi üzerindeki yaşayanları açısından da güneş takımyıldızında yerlerden, uzamlardan bir yer olduğunu sakın unutmayalım!- :

Uzay teknisyenlerinin makineleriyle neredeyse dini bir ilişki kurmaları yetmez; uzayın uzun gecelerinde tek rehberleri, yoldaşları, ahabpları ve arkadaşları olan bilgisayarlarla mükemmel bir ortakyaşam kurarak kendileri de gittikçe daha çok makine-gibi olmak zorundadırlar. (Federici, agy.128)

Ancak bu çoğu birin dilinden sık sık uçan sözce belki de birlerin şarjlarının/azalan yeti erkelerinin, düşünme güçlerinin, duygulanım etkilenim ve etkileme gibi özelliklerinin, kısaca türsel ve ekinsel edimlerinin sık sık kesileceği, zayıflayacağı, biteceği ya da birlerin de ek-lenti aygıtları gibi yalama aygıtlara döndürüldüğü, ken-diliğinden dönmek istedikleri ve dönüldüğü bir duru-mu, çoktan içine girilen ve yaşanan bir dönemin için-deliğini de imliyor olabilir. Dönemin yazdım, çünkü çağ, yüzyıl, yüzyılın ilk yarısı, ilk çeyreği gibi adlan-dırmalar, tanımlamalar hızlı ve dönemsel değişimler değıştirimler karşısında bir şey imlemez duruma düştü-ler.

Furuğ Ferruhzad Yeniden Doğuş'ta (1959-1962) yer verdiği bir şiirinde bir uyuğun Tahran'da yaşama izni alabilmek için uyrukluk özel sayısı ya da numarası alma zorunluluğu ve kent güvenliği, sıkıdüzeni ya da disiplin altına alma yöneticilerine konut bildirimini ya da adres bildiriminde bulunma zorunluluğuyla dalga geçer. Ancak bu dalga geçiş, bu alaya alma ve bunun gülünç-lüklerini söylemesi, "göstermesi" dünün sıkıdüzenci yönetimlerinde olduğu gibi bugünün açık denetimci yönetim yöntemlerinde de çok yenidir. Uslu aygıtlar ve onların insan denilen türü durmadan değıştirme özelliği ise çok eski bir öyküdür. Çok eski bir edimdir. İnsanın ateş yakmayı buluşu, Yunanların kara savaşçıları – Hoplit- için yaptıkları zırhlar, ucu metalle -bakır, bronz, pirinç, demir- kaplanmış mızraklar, kızaktan kağına, kağından at arabalarına geçiş gibi araçlanma ve bu araçlarda kullanılan tekniklerin durmadan insan çoğun-luğunun yaşamını değıştirmiş olması, onlara yeni bece-riler ve olanaklar, faydalar, kolaylıklar sağlaması... As-lında hiç yeni olamamış, hiçbir zaman da yeni olama-yacak bir şeydir bu araç buluşları ve yapma edimleri!

Çünkü ateşin kullanımı, tekerin kullanımı gibi bu tekneler, teknik ürünler, daha sonraki çağlardaki mallar ve daha dolaşımdayken anamallaşan değişim değerli nesneler “yeni”nin /y/ yazacına bile gelemeden eskirler. Üretim ve yeniden üretim döngüsü ancak dilin dillendirdiği kof bir yenilik ya da yenidenlik görüntüsüdür. Çünkü şimdi dünya pazarlarında boy gösterilip kostak kostak piyasa yaptırılan –dolaşım- mallar onların dolaştırıldığı andan en az 10 yıl önce tasarlandı, yapıldı, seri olarak üretildi, mal bekletme ambarlarında ya da depolarda tutuldu. Bu durum saçma bir benzetmeyle ya da bütün benzerliklerin saçmalığıyla vurgulanabilirse eğer, tıpkı (aynı mı desek?) bir yıldızdan çıkıp gözümüze değen ışığının milyonlarca yıl önce uzayda yola düşmesi gibi bir şey. Her ya da hiç neyse! Furuğ’un kendi zamanının güncelliğini... derken, vurgulamak istediğimi Deleuze’den bir çalıntıyla –çünkü eski Ispartalıyım- daha belirginleştirmek istiyorum.

“... Disiplin toplumlarının iki kutbu vardır. Bireyi işaret eden imza ve bireyin kitle içindeki konumunu işaret eden sicil sayısı ya da numarası. Öyle ki, disiplinler, ikisi arasında asla bir uyumsuzluk görmemiştir ve iktidar, aynı zamanda hem kitleleştirici hem de bireyleştiricidir, yani hem üzerinde uygulandığı bireyleri gövde olarak oluşturur, hem de gövdenin her üyesinin bireyliğini kalıba döker...” (Deleuze, Müzakereler: 201).

Furuğ’un “Ey Şanlı Vatan”ı ise içinde yaşadığı güncelliği kavraması açısından, bugün Furuğ’un dünyasından bütünüyle başka bir dünyada denetlenmemize karşın hiç eskimeyip zamanın her şimdilerinde yepyeni, acar, bir avuç ilkbahar çağı gibi bize sunulan sevinç yeşili, ıslak bir armağan olarak yepyeni, hep “turfanda” kalacak bana göre. Bu bütün yaratıcılar ve yaşayışçılar için

geçerli görünür: Antisthenes, Diyogenes, Krates kırık çizgisi... Çünkü bireyin bölük bölük bölündüğü, kitlenin her alanda kesim kesim kesilerek örnekleminin alındığı –tüm öğrenciler yerine, bir okulun bir sınıfının 14 kız öğrencisi... gibi verilerden kalkılarak dünya çapındasallaştırmalar- bir zamanda değişikliklerden dönüşüme ulaşılmıştır. Yine Deleuze, taa ki bu bir türlü durdurulamayan insan türüne bulaşan durumu hiç olmazsa yer yer, bölge bölge, yerel göksel özgür, boyunduruk-suz, sevinç üretici küçük küçük topluluksal ilişkilerle bezeyene dek geçen yüzyılın bağlarının ürünü Deleuzeler, Guattariler, Negriler, Foucaultlar şenlendirecekler, avazlıyacaklar, söyleyecekler:

“... artık önemli olan bir şifredir. Şifre bir koddur. Denetimin sayısal dili, enformasyona ulaşımı ya da ulaşımın reddedilmesini işaret eden şifrelerden oluşur. Artık kitle birey ikilisi karşısında bulunmayız. Bireyler “bölünebilir” bir hal alırken, kitleler de örneklemeler, veriler, piyasalar ya da “bankalar” halini almıştır.” (Deleuze. agy. 201)

Şimdi de sıra dalgacı ve dünyanın bütün boyundurukçularına, en başta da onu kırım kırım kıvrandıran yönetici erklere –ailesine, günün şiir anlayışlarına, kocasına, kadını eve kapatan yaşayışlara, kadının bir sevi olayı oluşunu düşkünlük olarak gören ahlaklara, kadının değerli görülebilecek bir şey yapabileceğini varsaymayan düzene, bir kadından asla bir sanatçı çıkamayacağına...- karşı duran ve gelen alaycı, şenlikçi Furuğ’da:

“yendim/ kendimi kaydettirdim/ kendimi bir adla, bir cüzdanda, süsledim/ ve varlığım bir sayı ile belirlendi/ öyleyse yaşasın Tahran’da oturan 5 nolu ilçesine/ kayıtlı 678// artık içim her taraftan rahattır/ şanlı yurdun sevecen koyunu/ onurlu tarihsel geçmişin emziği/ uygarlığın ve kültürün ninnisi/ ve yasanın cıgıcığası.../ ooooh!/ artık içim her taraftan